

GEOGRAFICKÝ ČASOPIS

46

1994

4

*Juraj Žudel**

NÁRODNOSTNÁ ŠTRUKTÚRA OBYVATELSTVA SLOVENSKA ROKU 1910

Juraj Žudel: Nationality structure of population of Slovakia in 1910. Geogr. čas., 46, 1994, 4., 7 refs., 4 figs., 3 tabs.

Subject of the study is the reconstruction of nationality structure of the population at the present territory of Slovakia in 1910, in the level of entire Slovakia, zhupas, districts and towns according to the original administrative state. The share of the Slovaks, Magyars and Germans in the nationality structure is projected cartographically (according the districts).

Key words: nationality structure of Slovakia, Old Hungary, Slovaks, Magyars, Germans.

Sčítanie obyvateľstva roku 1910 je posledným uhorským sčítaním. Poskytuje štatistické údaje o národnostnom zložení obyvateľstva Slovenska a rozmiestnení národností pred zánikom Uhorska a také zohralo a zohráva významnú úlohu v slovensko-maďarských politických vzťahoch. Maďarsko na medzištátnom rokovaní v dňoch 9.-13. októbra 1938 v Komárne, ktoré predchádzalo viedenskej arbitráži, opieralo svoje územné požiadavky voči Československu o národnostnú štatistiku podľa tohto sčítania. Podľa neho formulovalo svoje územné požiadavky aj pre arbitrov, o čom svedčí tzv. Telekiho mapa (Žudel 1991). Ako ukazuje západná časť tejto mapy, Maďarsko žiadalo vo Viedni okrem iného aj to, aby o štátnej príslušnosti Bratislavy, Nitry, Jelšavy a ich okolia, ktoré obývalo národnostne

*Geografický ústav SAV, Štefánikova 49, 814 73 Bratislava

zmiešané obyvateľstvo, rozhodol plebiscit. Túto národnostnú štatistiku a na jej základe vypracované mapy (napr. mapa Hungarians in Slovakia in 1910, ktorú odovzdal P. Csáky v Štrasburgu) používa aj súčasná politická reprezentácia maďarskej národnostnej menšiny na Slovensku na medzinárodných politických fórach.

Zo slovenských historikov národnostnú štatistiku z roku 1910 čiastočne použil B. Varsik (1940) v práci o vývoji slovensko-maďarskej národnostnej hranice, ktorá pozitívne ovplyvnila úvahy o povojnovom usporiadaní československo-maďarskej štátnej hranice. V poslednej akademickej syntéze dejín Slovenska (Cambel 1986) sa národnostnému zloženiu obyvateľstva z roku 1910 venuje len malá pozornosť. Chýba v nej rozmiestnenie národností (podľa žúp a okresov) a neuvádza ani údaje o národnostnom zložení obyvateľstva miest. Má len tabuľku s údajmi o celkovom počte obyvateľov podľa materinskej reči, ktorú prevzala z vlastivedného diela *Slovensko*, Ľud z roku 1974. Dosiaľ najdôkladnejšiu a najúplnejšiu analýzu národnostnej štruktúry obyvateľstva Slovenska na základe sčítania z roku 1910 spracoval E. Mazúr (1974) v spomínanom vlastivednom diele. O spracovaní národnostnej štruktúry roku 1910 platí to, čo sme uviedli v štúdiu o národnostnej štruktúre obyvateľstva Slovenska roku 1880 (Žudel 1993). Z maďarských geografov sa národnostnými pomermi roku 1910 najnovšie zaoberal K. Kocsis (1990) v širšie koncipovanej práci o etnických zmenách na území dnešného Slovenska a Vojvodiny od 11. storočia dodnes. Komentovali sme ju v uvedenej štúdiu (Žudel 1993).

Vzhľadom na politický význam a aktuálnosť posledného uhorského sčítania obyvateľstva pokladáme za potrebné sa opäť k nemu vrátiť a pokúsiť sa hlbšie analyzovať jeho údaje o národnostiach. Zvolili sme si rovnaký metodický postup ako v štúdiu o národnostnej štruktúre v roku 1980: Národnostné zloženie obyvateľstva Slovenska rekonštruujeme a analyzujeme v rovine celoslovenskej, v rovine žúp, okresov a štatutárnych miest podľa pôvodného administratívneho stavu, v ktorom boli výsledky sčítania spracované a uverejnené (tab. 1, obr. 1).

ŠTATISTICKÉ SPRACOVANIE VÝSLEDKOV SČÍTANIA OBYVATELSTVA K ROKU 1910 A JEHO HODNOTA

Údaje o sčítaní obyvateľstva roku 1910 podľa obcí obsahuje publikácia *A Magyar Szent Korona országainak 1910. évi népszámlálása*. 1. časť, ktorá vyšla v edícii *Magyar Statisztikai Közlemények*, Új sorozat, 42. zväzok roku 1912. Materinská reč sa v nej uvádza takto: maďarská (magyar), nemecká (német), slovenská (tót), rumunská (oláh), rusínska (ruthén), chorvátska (horvát), srbská (szerb) a iné (egyéb). Údaje v rubrike Iná (materinská reč) sa v niektorých prípadoch (keď ide o väčšie množstvo osôb) v poznámkach presne alebo len bližšie špecifikujú, napr. že sú to Poliaci (Dolný Kubín), z najväčšej časti Poliaci (Hladovka na Orave).

Sčítanie obyvateľstva roku 1910 sa vykonalo v čase silnejúcej násilnej maďarizácie, ktorá sa už niekoľko desaťročí usilovala zmeniť Uhorsko na národnostne homogénny maďarský štát. Prejavilo sa to aj pri sčítaní obyvateľstva roku 1910. Výrazne ho ovplyvnila horlivosť a iniciatíva maďarského a maďarónskeho úradníctva (boli to sčítací komisári), ktoré patrilo medzi stúpencov a vykonávateľov pomaďarčovania inorečového obyvateľstva Uhorska. Jeho pričinením sa maďarský národ obohatil o tzv. štatistických Maďarov, čo malo za následok štatistické skreslenie skutočnej národnostnej štruktúry obyvateľstva Uhorska roku 1910. Prirodzene, nemožno určiť mieru štatistickej manipulácie, ale poprieť

Obr. 1. Administratívne členenie územia Slovenska roku 1910.

Tabuľka 1. Administratívne členenie územia Slovenska roku 1910

Župa	Okres
Abovsko- turnianska *	1. Čerehát *, 2. Füzér *, 3. Košice *, 4. Turna nad Bodvou *,
Bratislavská	5. Bratislava, 6. Dunajská Streda, 7. Galana, 8. Malacky, 9. Senec, 10. Šamorín, 11. Trnava,
Gemersko- malohontská *	12. Pohronský, 13. Putnok *, 14. Ratková, 15. Revúca, 16. Rimavská Seč *, 17. Rimavská Sobota, 18. Rožňava, 19. Tornaľa *,
Hontianska *	20. Bátovce, 21. Krupina, 22. Szob *, 23. Šahy *, 24. Vámosmikola *, 25. Vinica,
Komárňanská *	26. Dvory nad Žitavou, 27. Žitný ostrov,
Liptovská	28. Liptovský Hrádok, 29. Liptovský Mikuláš, 30. Nemecká Ľupča, 31. Ružomberok,
Mošonská *	32. Rajka *,
Nitrianska	33. Hlohovec, 34. Myjava, 35. Nitra, 36. Nové Mesto nad Váhom, 37. Nové Zámky, 38. Piešťany, 39. Prievidza, 40. Senica, 41. Skalica, 42. Šaľa, 43. Topoľčany, 44. Žabokreky nad Nitrou,
Novohradská *	45. Balážske Ďarmoty *, 46. Filakovo *, 47. Halič, 48. Lučenec, 49. Sečany *,
Oravská *	50. Dolný Kubín, 51. Hradý, 52. Námestovo, 53. Trstená *,
Ostrihomská *	54. Parkan,
Rábska *	55. Tósziget-Csilizköz *,
Spišská *	56. Gelnica, 57. Kežmarok, 58. Levoča, 59. Spišská Nová Ves, 60. Spišská Sobota, 61. Spišská Stará Ves *, 62. Spišské Podhradie, 63. Stará Ľubovňa,
Šarišská	64. Bardejov, 65. Giraltovce, 66. Lemešany, 67. Lipany, 68. Prešov, 69. Sabinov, 70. Vyšný Svidník,
Tekovská	71. Levice, 72. Oslany, 73. Svätý Kríž, 74. Vrábľa, 75. Zlaté Moravce,
Trenčianska	76. Bánovce nad Bebravou, 77. Čadca, 78. Ilava, 79. Kysucké Nové Mesto, 80. Považská Bystrica, 81. Púchov, 82. Trenčín, 83. Bytča, 84. Žilina,
Turčianska	85. Martin, 86. Turčianske Teplice,
Užská *	87. Sobrance, 88. Užhorod *, 89. Veľké Kapušany *,
Zemplínska *	90. Humenné, 91. Medzibodrožie *, 92. Medzilaborce, 93. Michalovce, 94. Nové Mesto pod Šiatrom *, 95. Sečovce, 96. Snina, 97. Stropkov, 98. Vranov nad Topľou,
Zvolenská	99. Banská Bystrica, 100. Brezno, 101. Zvolen, 102. Zvolenská Slatina.

Poznámky:

* Slovenská časť župy a okresu.

sa nedá. Národnostnú štatistiku z roku 1910 nemožno preto pokladať za korektnú. Z toho dôvodu zamietla československá delegácia na spomenutých komárňanských rokovaníach požiadavku maďarskej strany, aby sa etnická a nová štátna hranica určila podľa nej. Keďže maďarská delegácia neprijala ako východisko československú národnostnú štatistiku z roku 1930, naša delegácia navrhla, aby sa národnostné pomery posudzovali podľa štatistiky z roku 1880, ale maďarská strana na to nepristala. Nekorektnosť národnostnej štatistiky z roku 1910 sa konštatuje aj v slovenskej odbornej literatúre. Najnovšie na to upozornil Š. Očovský v referáte o interpretácii štatistických údajov o národnostiach na Slovensku, ktorý predniesol na Medzinárodnom sympóziu o menšinách v strednej Európe, ktoré sa konalo v Bratislave v dňoch 13.-16. novembra 1991 (Očovský 1992).

REKONŠTRUKCIA NÁRODNOSTNEJ ŠTRUKTÚRY

Rekonštrukcia národnostnej štruktúry obyvateľstva žijúceho roku 1910 na území terajšieho Slovenska nie je a nemôže byť presná. Súvisí to so spôsobom vytýčenia štátnych hraníc medzi Československom a Maďarskom po roku 1918, o čom sme sa už zmienili v citovanej štúdii (Žudel 1993). Pri rekonštrukcii sme postupovali rovnako ako pri skúmaní národnostného zloženia obyvateľstva Slovenska roku 1880.

Podľa sčítania roku 1910 bolo na území terajšieho Slovenska 2 921 431 obyvateľov. Z toho bolo podľa materinského jazyka 1 687 977 Slovákov, 886 044 Maďarov, 198 385 Nemcov, 97 047 Rusínov, 3 480 Chorvátov, 361 Srbov, 1 905 Rumunov a 46 232 príslušníkov iných národností. Slováci tvorili nadpolovičnú väčšinu populácie (57,8 %), podiel maďarskej národnosti bol 30,3 % (tab.2).

ROZMIESTNENIE NÁRODNOSTÍ

Slováci mali výraznú prevahu (tvorili viac ako 80 % populácie v Liptovskej, Oravskej, Trenčianskej a vo Zvolenskej župe, nadpolovičnú väčšinu mali v Nitrianskej, Novohradskej, Spišskej, Šarišskej, Tekovskej, Turčianskej a Užskej župe, zatiaľ čo početnú prevahu nad inými národnosťami mali v Zemplínskej a Bratislavskej župe (tu len málo počtom prevyšovali Maďarov). V ostatných župách tvorili menšinu. Boli to: Abovsko-turnianska, Gemersko-malohontská, Hontianska, Komárňanská, Mošonská a Ostrihomska župa. V slovenskej časti Rábskej župy štatistika eviduje len jedného Slováka. Podiel slovenskej národnosti na celkovej populácii bol v 17 okresoch vyšší ako 90 %, v 13 okresoch menej ako 5,1 % (tab.2, obr. 2).

V Komárňanskej a Ostrihomskej župe mali Maďari výraznú prevahu, zatiaľ čo v Abovsko-turnianskej, Gemersko-malohontskej a Hontianskej župe tvorili nadpolovičnú väčšinu. V 14 župách boli v menšine. Podiel maďarskej národnosti bol väčší ako 90 % až v 14 okresoch, zatiaľ čo v 25 okresoch bol menší ako 5,1 %. Vo všetkých okresoch bol väčší ako 0,5 % (tab.2, obr.3).

Nemci boli zastúpení vo všetkých župách. Najviac sa koncentrovali v slovenskej časti Mošonskej župy (tvorili v nej 46,5 % populácie), v Bratislavskej a Spišskej župe, v severnom Tekove, v južnej časti Turca a v Hornonitrianskej kotline. Viac ako 40 % podielu mali v okresoch Kežmarok (47,0 %) a Rajka (46,5 %) (tab.2, obr. 4).

Rusíni žili vo väčšom počte len v severných oblastiach Spišskej, Šarišskej, Užskej a Zemplínskej župy, pričom nadpolovičnú väčšinu mali v okresoch Medzilaborce (78,0 %), Snina (68,6 %) a Vyšný Svidník (79,4 %). Chorváti boli roztratení takmer po všetkých župách, ale v pozoruhodnom počte žili len v okresoch Bratislava (1 866 osôb) a Rajka (1 000 osôb) (tab.2).

NÁRODNOSTNÁ ŠTRUKTÚRA OBYVATELSTVA ŠTATUTÁRNYCH MIEST

V štatutárnych mestách (tab 3). mali vcelku početnú prevahu Maďari. Tvorili takmer polovicu (49,5 %) populácie. Podiel ostatných dvoch hlavných národností bol výrazne menší: Slováci predstavovali 31,0 %, Nemci len 17,3 % mestskej populácie.

Tabuľka 2. Národnostná štruktúra obyvateľstva na Slovensku roku 1910 podľa žúp

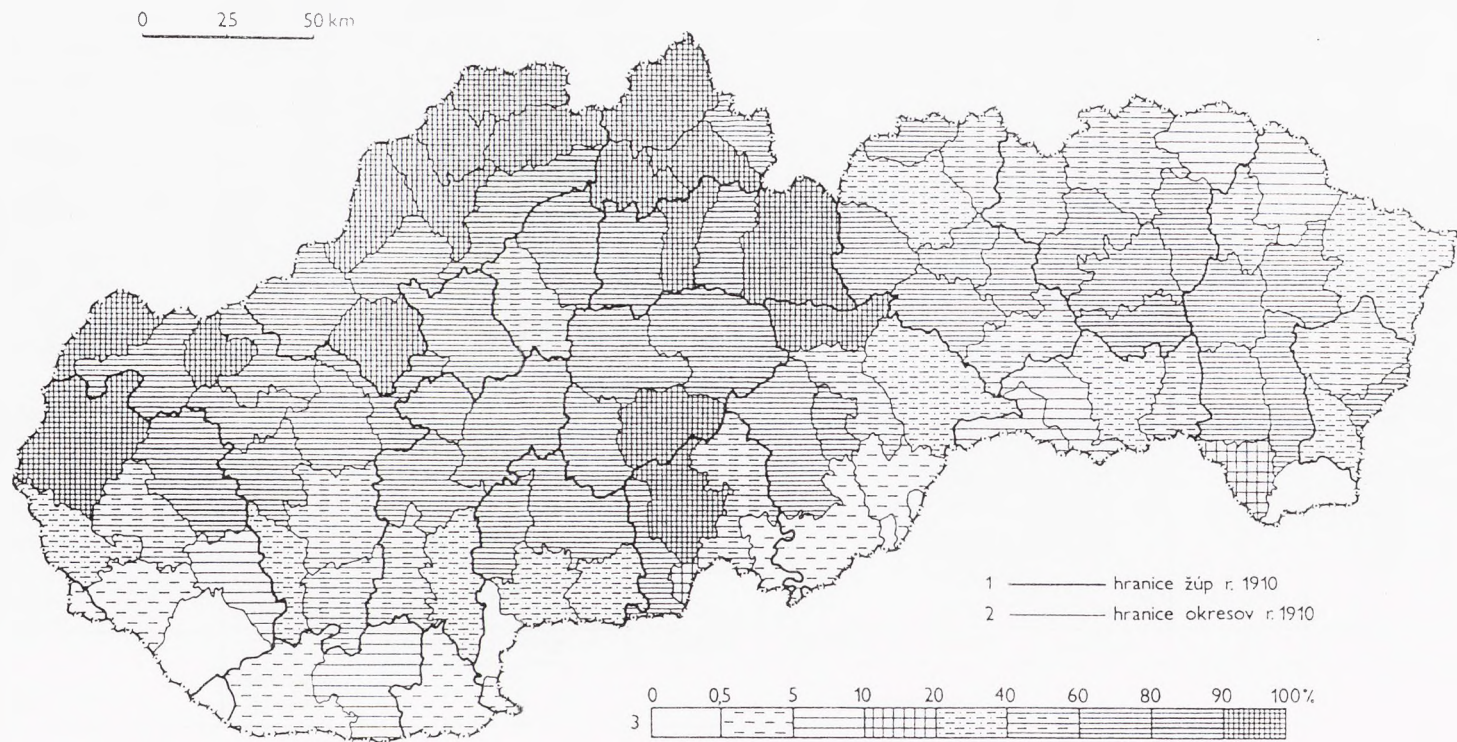
Župa	Pritomné obyvateľstvo	Materinská reč							
		slovenská	maďarská	nemecká	rumunská	rusínska	chorvátska	srbská	iná
Abovsko-turnianska *	118 941	35 085	74 721	6 351	119	274	44	21	2 326
		29,5	62,8	5,3	0,1	0,2	-	-	2,0
Bratislavská	389 750	166 017	163 367	53 822	81	42	1 934	31	4 456
		42,6	41,9	13,8	-	-	0,5	-	1,1
Gemersko-malohontská *	172 097	71 812	94 498	2 875	75	20	87	8	2 722
		41,7	54,9	1,7	-	-	0,1	-	1,6
Hontianska *	107 165	50 366	54 826	912	23	1	6	11	1 020
		47,0	51,2	0,9	-	-	-	-	1,0
Komárňanská *	104 084	3 819	98 303	1 390	29	80	51	12	400
		3,7	94,4	1,3	-	0,1	-	-	0,4
Liptovská	86 906	78 098	4 365	2 591	222	25	11	1	1 593
		89,9	5,0	3,0	0,3	-	-	-	1,8
Mošonská *	3 137	72	555	1 460	-	6	1 000	-	44
		2,3	17,7	46,5	-	0,2	31,9	-	1,4
Nitrianska	457 674	324 876	100 324	27 944	39	13	81	26	4 371
		71,0	21,9	6,1	-	-	-	-	1,0
Novohradská *	92 611	50 187	40 083	777	21	2	29	21	1 491
		54,2	43,3	0,8	-	-	-	-	1,6
Oravská *	63 830	58 936	1 862	1 310	8	1	1	1	1 711
		92,3	2,9	2,1	-	-	-	-	2,7
Ostrihomská *	37 092	908	36 075	77	-	-	7	2	23
		2,4	97,3	0,2	-	-	-	-	0,1
Rábska *	4 895	1	4 890	2	-	-	-	1	1
		-	99,9	-	-	-	-	-	-

Župa	Prítomné obyvateľstvo	Materinská reč							
		slovenská	maďarská	nemecká	rumunská	rusínska	chorvátska	srbská	iná
Spišská *	164 120	88 858	18 566	38 243	532	12 326	64	145	5 386
		54,1	11,3	23,3	0,3	7,5	-	0,1	3,3
Šarišská	174 620	101 855	18 088	9 447	321	38 500	15	2	6 392
		58,3	10,4	5,4	0,2	22,0	-	-	3,7
Tekovská	178 500	97 824	62 022	17 366	11	92	12	8	1 165
		54,8	34,7	9,7	-	0,1	-	-	0,7
Trenčianska	310 437	284 770	13 204	9 029	172	24	78	51	3 109
		91,7	4,3	2,9	0,1	-	-	-	1,0
Turčianska	55 703	38 432	5 560	10 993	27	44	4	3	640
		69,0	10,0	19,7	-	0,1	-	-	1,1
Užská *	56 453	31 632	14 854	2 493	38	6 502	20	1	913
		56,0	26,3	4,4	0,1	11,5	-	-	1,6
Zemplínska *	209 763	91 135	63 372	9 179	161	38 959	22	3	6 932
		43,4	30,2	4,4	0,1	18,6	-	-	3,3
Zvolenská	133 653	113 294	16 509	2 124	26	136	14	13	1 537
		84,8	12,4	1,6	-	0,1	-	-	1,1
Slovensko	2 921 431	1 687 977	886 044	198 385	1 905	97 047	3 480	361	46 232
		57,8	30,3	6,8	0,1	3,3	0,1	-	1,6

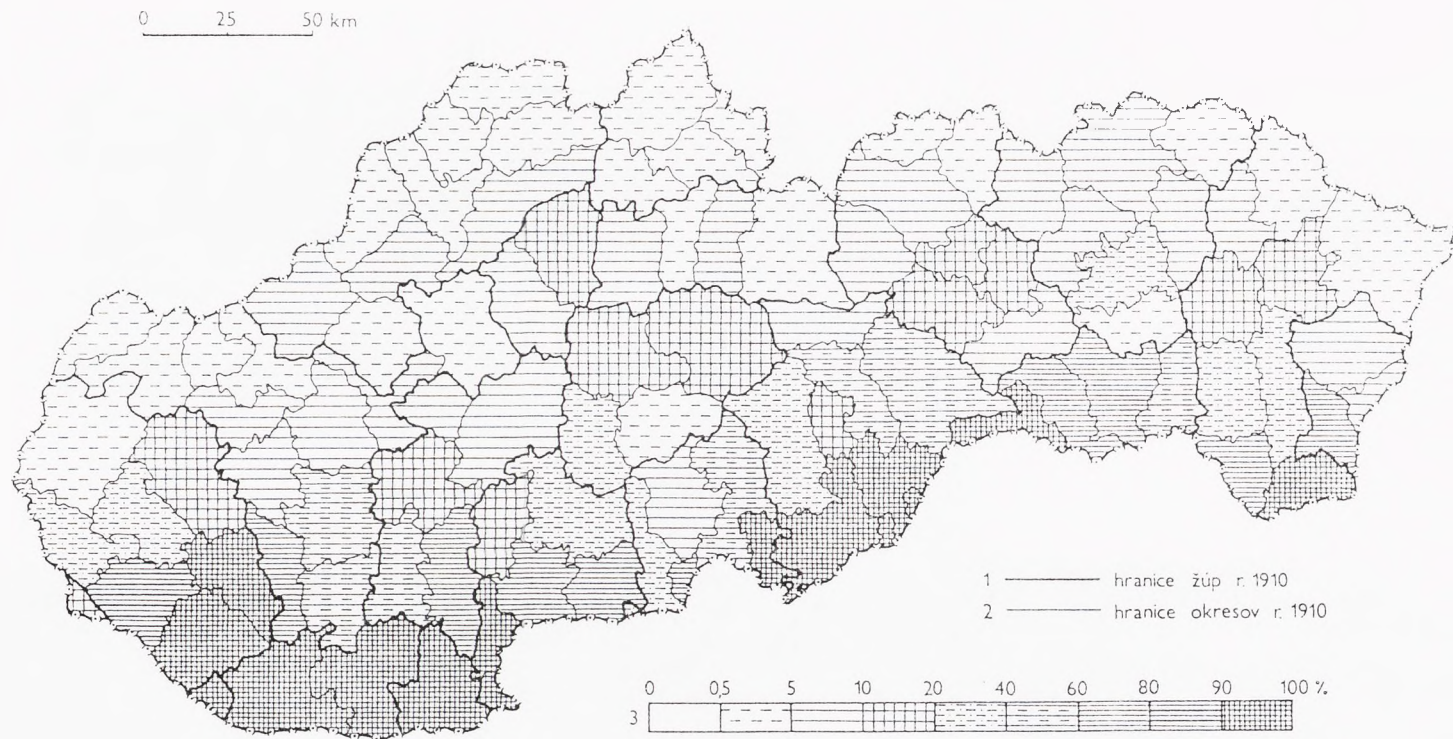
Poznámky:

* Slovenská časť župy.

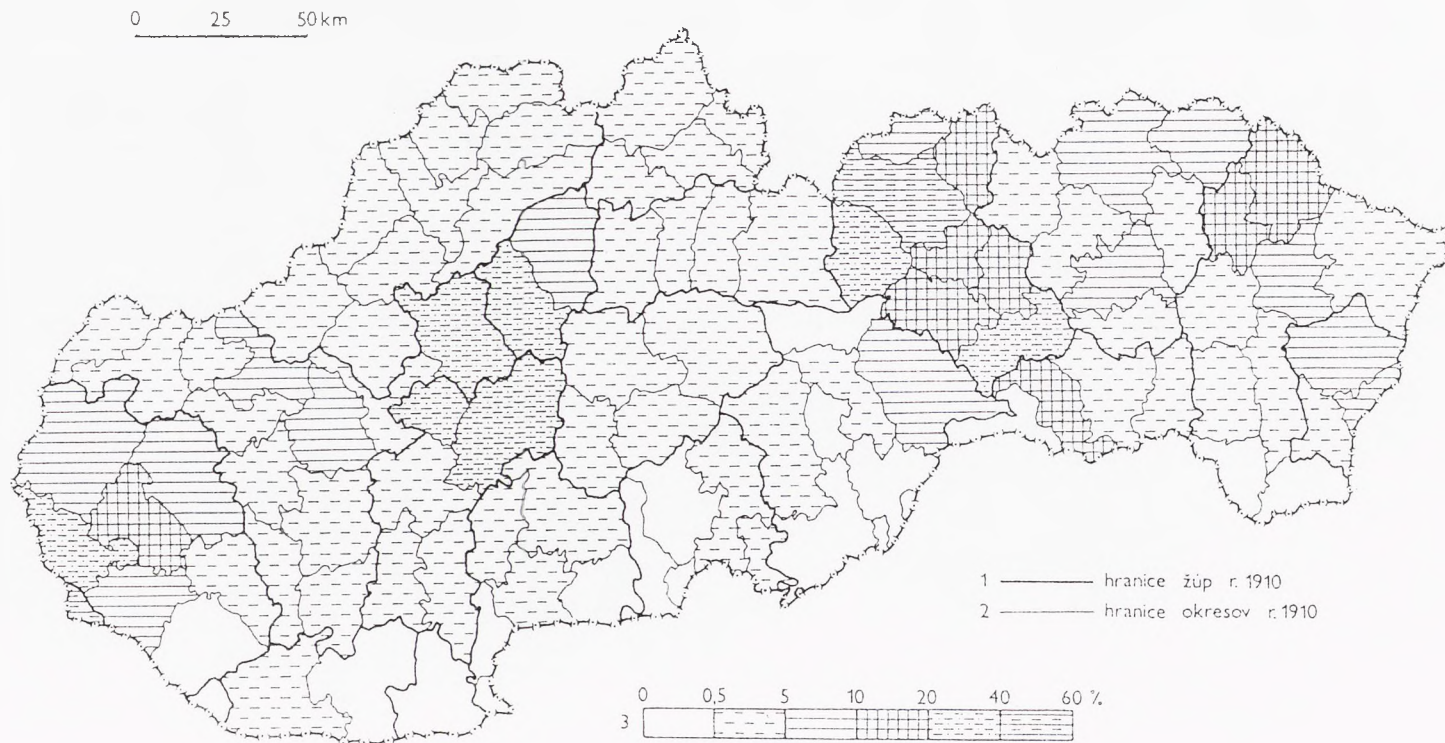
Obr. 2. Podiel Slovákov z celkového počtu obyvateľov okresu roku 1910

Obr. 3. Podiel Maďarov z celkového počtu obyvateľov okresu roku 1910 .

Obr. 4. Podiel Nemcov z celkového počtu obyvateľov okresu roku 1910

Tabuľka 3. Národnostná štruktúra obyvateľstva miest roku 1910

Mesto	Pritomné obyvateľstvo	Materinská reč			
		slovenská	maďarská	nemecká	iná
Municipálne mestá					
Banská Štiavnica a Banská Belá	15 185	8 341	6 340	453	51
		54,9	41,8	3,0	0,3
Bratislava	78 223	11 673	31 705	32 790	2 055
		14,9	40,5	41,9	2,6
Komárno	22 337	768	19 924	1 248	397
		3,4	89,2	5,6	1,8
Košice	44 211	6 547	33 350	3 189	1 125
		14,8	75,4	7,2	2,5
Mestá so zriadeným magistrátom					
Banská Bystrica	10 776	4 388	5 261	879	248
		40,7	48,8	8,2	2,3
Bardejov	6 578	2 571	2 179	1 617	211
		39,1	33,1	24,6	3,2
Brezno	4 179	3 081	1 010	73	15
		73,7	24,2	1,7	0,4
Dobšiná	5 029	1 503	1 739	1 688	99
		29,9	34,6	33,6	2,0
Gelnica	3 833	1 098	606	2 095	34
		28,6	15,8	54,7	0,9
Jelšava	2 846	449	2 289	42	66
		15,8	80,4	1,5	2,3
Kežmarok	6 317	1 606	1 314	3 242	155
		25,4	20,8	51,3	2,5
Kremnica	4 515	1 482	1 501	1 514	18
		32,8	33,2	33,5	0,4
Krupina	4 016	3 460	484	24	48
		86,2	12,1	0,6	1,2
Levice	9 675	688	8 752	199	36
		7,1	90,5	2,1	0,4
Levoča	7 528	3 094	2 410	1 377	647
		41,4	32,0	18,3	8,6
Lubica	2 782	1 311	213	1 135	123
		47,1	7,7	40,8	4,4
Lučenec	12 939	1 675	10 634	428	202
		12,9	82,2	3,3	1,6
Modra	5 009	4 124	347	525	13
		82,3	6,9	10,5	0,3
Nitra	16 419	4 929	9 754	1 636	100
		30,0	59,4	10,0	0,6

pokračovanie Tabuľky 3.

Mesto	Prítomné obyvateľstvo	Materinská reč			
		slovenská	maďarská	nemecká	iná
Nová Baňa	4 813	4 256 88,4	470 9,8	78 1,6	8 0,2
Nové Zámky	16 228	964 5,9	14 838 91,4	377 2,3	49 0,3
Pezinok	4 809	2 642 54,9	575 12,0	1 558 32,4	34 0,7
Poprad	2 283	758 33,2	689 30,2	818 35,8	18 0,8
Prešov	16 323	6 494 39,8	7 976 48,9	1 404 8,6	449 2,8
Revúca	1 925	884 45,9	1 000 51,9	37 1,9	4 0,2
Rimavská Sobota	6 912	468 6,8	6 199 89,7	91 1,3	154 2,2
Rožňava	6 565	406 6,2	5 886 89,7	159 2,4	114 1,7
Ružomberok	12 249	8 340 68,1	1 735 14,2	1 031 8,4	1 143 9,3
Sabinov	3 288	1 640 49,9	1 168 35,5	341 10,4	139 4,2
Skalica	5 018	4 155 82,8	505 10,1	259 5,2	99 2,0
Spišská Belá	2 894	1 258 43,5	355 12,3	1 247 43,1	34 1,2
Spišská Nová Ves	10 525	5 103 48,5	3 494 33,2	1 786 17,0	142 1,3
Spišské Podhradie	3 129	1 832 58,5	566 18,1	713 22,8	18 0,6
Spišské Vlachy	2 413	1 613 66,8	340 14,1	440 18,2	20 0,8
Svätý Jur	3 458	1 897 54,9	641 18,5	916 26,5	4 0,1
Trenčín	7 805	3 676 47,1	2 997 38,4	925 11,9	207 2,7
Trnava	15 163	8 032 53,0	4 593 30,3	2 280 15,0	258 1,7
Zvolen	8 799	3 579 40,7	4 973 56,5	209 2,4	38 0,4
Žilina	9 179	4 954 54,0	2 336 25,4	1 463 15,9	426 4,6
Spolu	406 175	125 739 31,0	201 148 49,5	70 287 17,3	9 001 2,2

V municipálnych mestách mali Slováci nadpolovičnú väčšinu v Banskej Štiavnici spojenej s Banskou Belou (54,9 %), v Košiciach mali početnú prevahu nad Nemcami, v Bratislave a Komárne boli v porovnaní s Maďarmi a Nemcami v menšine. V mestách so zriadeným magistrátom mali Slováci nadpolovičnú väčšinu v 12 prípadoch, v 7 mestách ich bolo viac ako Maďarov alebo Nemcov, v ostatných mestách boli v menšine. V Kremnici bol pomer Slovákov, Maďarov a Nemcov takmer rovnaký. Najvýraznejšie slovenské mestá (Slováci v nich tvorili viac ako 80 % populácie) boli Krupina, Modra, Nová Baňa a Skalica.

V municipálnych mestách Maďari tvorili nadpolovičnú väčšinu (57,1 %), výraznú prevahu mali v Komárne, v Bratislave sa počtom takmer vyrovnali Nemcom. V mestách so zriadeným magistrátom mali vcelku početnú prevahu nad Slovákami alebo Nemcami (tvorili 44,6 % populácie), pričom v 9 sídlach mali nadpolovičnú väčšinu (výrazne prevažovali v Jelšave, Leviciach, Lučenci, Nových Zámkoch, Rimavskej Sobote a Rožňave), v Banskej Bystrici, Dobšinej a Prešove ich bolo viac ako Slovákov alebo Nemcov, v ostatných mestách tvorili menšinu.

Nemecké obyvateľstvo bolo zastúpené vo všetkých mestách. Najviac Nemcov žilo v Bratislave, ktorá však už nemala nemecký ráz. Rovnako Nemci prevyšovali počtom Maďarov aj v Gelnici, Kežmarku, Kremnici, Lubici, Modre, Pezinku, Poprade, Spišskej Belej, Spišskom Podhradí, Spišských Vlachoch a vo Svätom Jure. Nadpolovičnú väčšinu mali v Gelnici a Kežmarku, v Kremnici a Poprade počtom o málo prevyšovali Slovákov a Maďarov.

LITERATÚRA

- CAMBEL, S. (1986). *Dejiny Slovenska IV*. Bratislava (Veda).
- KOCSIS, K. (1990). *Etnikai változatok a mai Szlovákia és Vajdaság területén a XI. századtól napjainkig*. Budapest (A Kossuth Lajos Tudományegyetem Földrajzi Intézete).
- MAZÚR, E. (1974). Národnostné zloženie. In: Lukniš, M., Princ, J., ed. *Slovensko, ľud, I*. Bratislava (Obzor), pp. 440-457.
- OČOVSKÝ, Š. (1992). Interpretácia štatistických údajov o národnostiach na Slovensku. In: Plichtová, J., ed. *Minority v politike: Kultúrne a jazykové práva*. Bratislava, pp. 82-88.
- VARSÍK, B. (1940). *Národnostná hranica slovensko-maďarská v ostatných dvoch storočiach*. Bratislava.
- ŽUDEĽ, J. (1991). Zmeny československo-maďarských hraníc v dôsledku viedenskej arbitráže. *Slovenská archivistika*, 26, 34-43.
- ŽUDEĽ, J. (1993). Národnostná štruktúra obyvateľstva Slovenska roku 1880. *Geografický časopis*, 45, 3-17.

Juraj Ž u d e Ľ

NATIONALITY STRUCTURE OF POPULATION OF SLOVAKIA IN 1910

The 1910 census represents the last Old Hungarian census. It was carried out at the time of the growing Magyarization with the purpose to change Hungary over the course of several preceding decades into a homogeneous Magyar state and it resulted in biased statistics. That is why the nationality statistics of 1910 cannot be considered correct and used as a basis in the observation of nationality development in the territory of Slovakia in the 20th century.

According to 1910 census in the territory of the present Slovakia there were 2 921 431 inhabitants. Out of it there were according to mother tongue 1 687 977 Slovaks, 886 044 Magyars, 198 385 Germans, 97 047 Ruthenians, 3480 Croatians, 361 Serbs, 1905 Rumanians and 46 232 members of other nationalities. Slovaks constituted a prevailing half of the population (57.8%), the share of the Magyar population was 30.3% (Table 2).

Slovaks distinctly prevailed (over 80% of population) in the Liptov, Orava, Trenčín, and Zvolen Zhupas, constituted more than a half of the population in Nitra, Novohrad, Spiš, Šariš, Tekov, Turčianska and Užská Zhupas. Share of the Slovak nationality in the total population was higher than 90% in 17 districts, lower than 5.1% in 13 districts (Table 2, fig. 2). Magyars distinctly dominated in Komárno, and Ostrihom Zhupas, meanwhile in Abov-turnianska, Gemer-malohontská and Hontianska Zhupas they represented more than a half of population. The share of the Magyar nationality was higher than 90% in as much as 14 districts, while in 25 districts it was lower than 5.1% (Table 2, fig. 3). Germans were represented in all zhupas. More than 40% were found in the districts of Kežmarok and Rajka (Table 2, fig. 4). As for the remaining nationalities there were Ruthenians living in the northern areas of the Spiš, Šariš, Užská and Zemplín Zhupas.

In the towns the Magyars prevailed. They constituted almost half (49.5%) of population. The share of the remaining two main nationalities was distinctly smaller: Slovaks represented 31.0%, Germans only 17.3% of the urban population.

Table 1. Administrative division of the territory of Slovakia in 1910.

Table 2. Nationality structure of population of Slovakia in 1910 according to zhupas.

Table 3. Nationality structure of population of statutory towns in 1910.

Fig. 1. Administrative division of the territory of Slovakia in 1910.

Fig. 2. Share of the Slovaks of the total population of the district in 1910.

Fig. 3. Share of the Magyars in the total population of the district in 1910.

Fig. 4. Share of the Germans in the total population of the district in 1910.

Legend to the Figs. 1 - 4:

1 - boundaries of the zhupas in 1910.

2 - boundaries of the districts in 1910.

Translated by H. C o n t r e r a s o v á